

УДК 378+008(07)

Пилипишин Олег Іванович

кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри філософії та суспільних дисциплін
Тернопільський державний медичний університет імені
І.Я.Горбачевського, м.Тернопіль, Україна

Бондаренко Сергій Васильович

кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри філософії та суспільних дисциплін
Тернопільський державний медичний університет імені
І.Я.Горбачевського, м.Тернопіль, Україна

«ЄВРОПЕЙСЬКА КУЛЬТУРА»: ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ-МЕДИКАМ

На прикладі навчальної дисципліни «Європейська культура» зроблено аналіз основних аспектів викладання гуманітарних дисциплін у системі вищої медичної освіти України загалом та у Тернопільському державному медичному університеті ім. І. Я. Горбачевського зокрема. Визначено особливості адаптації іноземних студентів до європейського (українського) соціально-культурного простору у процесі вивчення суспільних наук. Запропоновано деякі можливі шляхи покращення сприйняття та засвоєння навчального матеріалу іноземними студентами-медиками.

Ключові слова: європейська культура, європейська історія, іноземні студенти, адаптація, студенти-медики, освітній процес.

Вступ. Останнім часом кількість студентів-іноземців у вітчизняних вузах суттєво зростає. Найбільшу кількість іноземних студентів приймають медичні вищі навчальні заклади. Однією з найважливіших умов адаптації іноземних студентів вихідців з Азії та Африки в нашій країні, як першу країну європейського континенту в яку вони приїхали є, розуміння ними закономірностей устрою нового суспільства. У навчальному процесі на рівні ВНЗ це розуміння формується за допомогою вивчення дисциплін гуманітарного циклу, головне місце в якому, разом з мовою займає європейська історія, європейська культура, історія України та української культури.

Протягом декількох останніх років різні аспекти роботи зі студентами-іноземцями у ВНЗ розглядалися у дослідженнях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як О.Адаменко, Н.Батаніна, Л.Богиня, Я.Гладир, І.Мельничук, М.Разорьонова, Т.Рахімова, І.Черненко, та ін. Однак праці цих авторів присвячені здебільшого питанням організації освітнього процесу та мовному аспекту роботи з іноземними студентами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості організації гуманітарної підготовки іноземних студентів у ВНЗ вивчає І.Мельничук [1], О.Яцишина [2], Н.Батаніна – загальні проблеми психологічної адаптації студентів-іноземців до нового суспільства [3]. Формуванню мовної компетенції іноземних студентів економічних та технічних спеціальностей присвячені роботи І.Черненко [4], Я.Гладир [5]. Глибокий аналіз особливостей соціальної адаптації студентів-іноземців під час вивчення української мови подано у роботі Л.Богині [6]. Однак, гуманітарні дисципліни та їх місце у процесі адаптації студентів-іноземців в культурному просторі європейського континенту залишається практично невивченим, що свідчить про актуальність нашого дослідження.

Метою статті є показати особливості, методи, форми і засоби педагогічної роботи з іноземними студентами під час вивчення дисципліни «Європейська культура».

Виклад основного матеріалу Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського (ТДМУ) має, мабуть, найбільший досвід співпраці з іноземними студентами та викладання англійською мовою дисциплін фахового та гуманітарного профілю.

Здебільшого, у ТДМУ здобувають освіту громадя-

ни країн Азії та Африки, рідні культури яких чужі, а в дечому і протилежні європейській. Вдала їх адаптація до нового середовища є запорукою швидкої інтеграції в незнайомий соціально-культурний простір. Соціальна адаптація студентів-іноземців неможлива без врахувань особливостей сприйняття і вивчення ними суспільних навчальних дисциплін.

У педагогічній роботі зі студентами-іноземцями насамперед треба враховувати психолого-педагогічні особливості їх адаптації в європейському соціально-культурному просторі. Студент-іноземець має звикнути до нових умов життя у незнайомій країні, ознайомитися з особливостями культури та побуту і, звичайно ж сприйняти їх. Для багатьох студентів відмова від старих звичок та умов життя і пристосування до нових – дуже складний процес. Більшість студентів, як правило, не мають навичок побутової праці тому, що вдома ніколи не займалися вирішенням цих проблем [2, с.48].

Іноземні громадяни, які щойно прибули в Україну на навчання, потребують допомоги студентів старших курсів, кураторів та інспекторів деканату. Викладачам також слід докладати зусиль до полегшення адаптаційного процесу. Передусім це стосується викладачів європейської історії та культури, які зобов'язані ознайомити іноземних студентів з елементарними правилами поведінки в новому для них суспільстві та сприяти застосуванню ними цих правил у повсякденному житті.

Відтак, безпосередньо у навчальному процесі, зокрема на заняттях з «Європейської історії», студенти-іноземці стикаються з певними проблемами, що гальмують та ускладнюють їхню інтеграцію в незнайомий соціально-культурний простір. Однією з найсуттєвіших є проблема мовного бар'єру. Не всі студенти, що приїжджають на навчання в ТДМУ, володіють англійською мовою (рівень володіння мовою у студентів різний, деякі з них не можуть спілкуватися навіть на елементарному рівні).

При розгляді особливостей навчання з іноземними студентами в процесі вивчення дисципліни «Європейська культура», треба зауважити, що викладання цього курсу повинно бути адаптоване до навчального процесу з іноземцями. Тут мається на увазі викладання цієї дисципліни на доступному для них рівні. Помічено, що навіть найпростіші поняття і факти в іноземних студентів викликають труднощі у сприйнятті та засвоєнні. Особливо це стосується власних назв: імен, географічних об'єктів, найменувань історично-культурних цінностей.

Окрім того, варто визначити коло наукових питань, тем, фактів, які охоплює курс «Європейська культура». Оскільки навчальним планом не передбачено вивчення релігієзнавства та етики, що є складовими культури кожного народу, дисципліна «Європейська культура» покликана об'єднати в собі кілька дисциплін: власне історію, культуру, етику, релігієзнавство, краєзнавство.

Мовна проблема, безперечно, є головною у процесі адаптації студентів-іноземців на європейському континенті, зокрема в Україні. Тут треба враховувати ускладнене сприйняття англійської мови, якою ведеться навчання іноземців, деякими з них. Для таких студентів в університеті організовані курси англійської мови, які тривають кілька місяців. Суспільні дисципліни вивчаються майбутніми медиками одними з перших (на I–II курсах). Таким чином, мовний бар'єр є дуже відчутним і викладачі зі свого боку змушені знаходити шляхи порозуміння з іноземними студентами. Крім того, ті зі студентів, які володіють англійською мовою, мають знання різного рівня. Отже, і в цьому випадку викладачу потрібно подавати матеріал на доступному (у мовному плані) для студентів рівні, зокрема, треба надавати перевагу використанню простих граматичних конструкцій, часто вживаної лексики, мінімальної кількості часових форм.

Не менш важливим аспектом є віросповідання іноземних громадян. Це питання особливо актуальне для студентів-мусульман (студенти, які прибули на навчання з країн Африки, переважно, є християнами, тому різниця у релігійних поглядах для них не настільки відчутна). Викладачу слід проявити неабияку толерантність та всіляко уникати будь-яких суперечок, провокацій, сутичок на релігійному ґрунті адже вони можуть стати підставою для несприйняття як викладача, так і навчальної дисципліни, навчального процесу, українського суспільства і навіть призвести до релігійної ворожнечі, неприпустимої ні в освітньому процесі, ні в суспільстві загалом.

Відзначимо, що надзвичайно важливим і необхідним є пояснення елементарних норм поведінки у суспільстві. Необхідно донести до студентів-іноземців такі звичні для студентів правила, як: заходячи у приміщення, слід зняти головний убір; слід вставати, коли в аудиторію заходить людина старша, незнайома, нова або викладач, висловлюючи таким чином повагу; потрібно вітатися з викладачами, знайомими та незнайомими, на заняттях та у позанавчальний час.

Викладач обов'язково повинен проводити паралелі між Європейською культурою та культурами рідних країн студентів-іноземців. Суттєво полегшує та покращує розуміння європейських культурних особливостей іноземними студентами можливість співставити їх з рідною культурою. Таку роботу доцільно проводити, використовуючи педагогічні інновації на зразок інтерактивних занять, «діалогу культур» з метою обміну інформацією. Дуже важливо тут спробувати знайти спільні риси в культурному надбанні України та рідних країн студентів та наголосити на них, а також звернути увагу на відмінності, які могли б проілюструвати самобутність кожної з культур. Такий метод роботи активізує увагу студентів, спонукає їх до мисленнєвої діяльності, зіставлення та аналізу, підвищуючи рівень уваги та запам'ятовування, полегшує розуміння історично-культурного матеріалу з дисциплін гуманітарного циклу.

Крім вище зазначених інтерактивних методів у навчальній роботі з іноземними студентами, особливу увагу приділяють групі наочних методів. У студентів-іноземців розуміння навчального матеріалу за допомогою традиційного навчання може викликати неабиякі труднощі. Передусім вони можуть виникати внаслідок мовного бар'єру (непорозуміння між викладачем та студентами). Тому, навчаючи студентів-іноземців, доцільніше звертатися до використання наочності [7, с.116].

Обов'язковим супроводом навчальної роботи викладача є метод ілюстрації. Навіть у випадку, коли студент не зрозуміє все з розповіді або ж більшість інформа-

ції на слух не сприймає, у нього активізуються зорова пам'ять. Таким чином, якщо після заняття у студента не сформується цілісне уявлення про ті чи інші факти, у нього в пам'яті залишаться візуальні образи. Для прикладу, на заняттях з європейської культури використовуються карти (ілюстрація сучасних кордонів Європи та кордонів на всіх етапах розвитку європейського континенту, зображення визначних особистостей європейської культури).

Обов'язковим є мультимедійний супровід лекції. Наприклад, під час вивчення теми «Європейська культура часів Середньовіччя» викладач демонструє студентам англійськомовну презентацію. У презентації подано не лише ілюстративний матеріал, а й факти, дати, власні назви. Уся текстова інформація структурована і представлена здебільшого у вигляді таблиць, маркованих списків, що значно полегшує сприйняття і засвоєння цієї інформації. Факти та події викладено тезами – простими, стверджувальними реченнями.

Ще один наочний метод – метод демонстрації – також доцільно використовувати, викладаючи студентам-іноземцям курс «Європейська культура». «Метод демонстрації забезпечує сприйняття як зовнішніх форм (характеристик), так і внутрішнього змісту не тільки в статичній, а й динамічній формі протікання, що дуже важливо для розуміння учнями глибинної суті, законів, закономірностей і принципів їх дії та існування, умов, що їх породжують» зазначають В. Н. Наумчик та Е. А. Савченко [8, с. 67]. Викладач демонструє зразки культурних досягнень: живопису, архітектурних пам'яток (в умовах аудиторного навчання їх фото та відеозображення), зразків народно-ужиткового мистецтва, музичних творів (у цьому випадку може бути застосована не зорова, а «слухова ілюстрація»), що активізують, крім зорової, також слухову пам'ять).

Доцільним у роботі з іноземними студентами стане використання методу екскурсії як різновиду методу демонстрації. Екскурсія як метод демонстрації забезпечує вивчення предметів, процесів, технологій тих, що існують в реальності. Зокрема, вивчення європейської культури в діяхронічному аспекті може відбуватися в процесі ознайомлення з виставковими експонатами у краєзнавчому, художньому музеях. Відвідання музеїв, галереї, різноманітних виставок стане корисним для сприйняття матеріалу, що стосується розвитку сучасної культури та мистецтва регіону.

Попри те, що наочні методи, які використовуються у ТДМУ у вигляді обов'язкового мультимедійного супроводу занять, інноваційні та інтерактивні методи значно полегшують процес викладання (для викладача) та навчання (для студентів), треба бути обережним у їх використанні і враховувати специфіку роботи з іноземними студентами. Наприклад, використання педагогічних інновацій та інтерактивних технологій у навчанні вітчизняних та іноземних студентів має свої особливості. Так, якщо для українських студентів відвідання театру чи філармонії стане корисним для засвоєння історично-культурного матеріалу, то іноземних студентів лише дезорієнтує. Тут вони замість того, щоб усвідомити інформацію, одразу ж зіткнуться з культурним та мовним бар'єром, а викладач, відповідно, не матиме можливості пояснити суть театральної чи музичної вистави. У такому випадку запланованому заходу обов'язково має передувати пояснення викладача.

Висновки. Навчання студентів-іноземців повинно відбуватися з урахуванням психолого-педагогічних особливостей адаптації цих студентів до нового середовища; у вивченні дисциплін гуманітарного циклу, передусім «Європейська культура», мають бути враховані три основні аспекти: мовний, релігійний та культурний. Робота з іноземними студентами-медиками є надзвичайно актуальною і потребує оптимального використання педагогічних інновацій інтерактивного характеру з використанням комп'ютерних і мультимедійних технічних засобів.

Список використаної літератури

1. Мельничук І.М. Гуманітарна підготовка майбутніх лікарів: філософський аспект / І.М.Мельничук, О.В.Яцишина // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2016. – Вип.1. – С.342-343
2. Яцишина О.В. Гуманітарна підготовка іноземних студентів у медичних університетах: дис...канд.пед.наук: спец: 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / О.В.Яцишина. – Тернопіль, 2016. – 234 с.
3. Батанина Н.А. Проблемы адаптации иностранных студентов и пути их решения в НГУЭУ / Н.А.Батанина // Научные записки НГУЭУ. – 2008. – №1. – С.45–49. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://db.inforeg.ru/eni/artList.asp?j=11&id=0220711601&idfull=0420900056.pdf>
4. Черненко І.І. Принципи відбору та створення навчальних текстів у посібниках з наукового стилю мовлення для студентів-іноземців економічних спеціальностей / І.І.Черненко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. – № 12. – С.204-207.
5. Гладир Я.С. Викладання української мови як другої іноземної у технічному ВНЗ: проблеми і перспективи / Я.С.Гладир // Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. – № 12. – С.94–97.
6. Богиня Л. Деякі аспекти соціально-культурної адаптації іноземних студентів у процесі вивчення української мови / Л.Богиня // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Полтава, 2008. – Вип.3. – С.111-116.
7. Мельничук І.М. Особливості викладання курсу «Історія української культури» іноземним студентам-медикам / І.М.Мельничук, Л.М.Романишина, О.В.Яцишина // Наукові записки ТНПУ. Серія: Педагогіка. – 2012. – №12. – С. 114-118.
8. Наумчик В.Н. Этика педагога: учебно-методическое пособие / В.Н.Наумчик, Е.А.Савченко. – Минск: Ушверггэцкае, 1999. – 216 с.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2017 р.

Пилипшын Олег Іванович

кандидат исторических наук, доцент
доцент кафедры философии и общественных дисциплин
Тернопольский государственный медицинский университет имени
И.Я.Горбачевского, г.Тернополь, Украина

Бондаренко Сергей Васильевич

кандидат исторических наук, доцент
доцент кафедры философии и общественных дисциплин
Тернопольский государственный медицинский университет имени
И.Я.Горбачевского, г.Тернополь, Украина

«ЕВРОПЕЙСКАЯ КУЛЬТУРА»: ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА ИНОСТРАННЫМ СТУДЕНТАМ-МЕДИКАМ

Обоснована необхідність дослідження особливостей изучения общественных наук иностранными студентами медицинских вузов. На примере курса «Европейская культура» произведен анализ основных аспектов преподавания гуманитарных дисциплин в системе высшего медицинского образования Украины в целом и в Тернопольском государственном медицинском университете им.И.Я.Горбачевского в частности. Выделены особенности адаптации иностранных студентов к европейскому (украинскому) социально-культурному пространству в процессе изучения общественных наук. Предложены некоторые возможные пути улучшения восприятия и усвоения учебного материала иностранными студентами-медиками.

Ключевые слова: европейская культура, европейская история, иностранные студенты, адаптация, студенты-медики, образовательный процесс.

Pylypyshyn Oleh

Candidate of Historical Sciences, Ph.D., Associate Professor
Department of Philosophy and Social Sciences
I.Horbachevsky Ternopil State Medical University, Ternopil, Ukraine

Bondarenko Serhiy

Candidate of Historical Sciences, Ph.D., Associate Professor
Department of Philosophy and Social Sciences
I.Horbachevsky Ternopil State Medical University, Ternopil, Ukraine

«EUROPEAN CULTURE»: FEATURES OF TEACHING THE COURSE FOR FOREIGN MEDICAL STUDENTS

The main aspects of the teaching of the humanities in higher medical education in Ukraine in general and particularly in I.Horbachevsky Ternopil State Medical University are analyzed by the example of discipline “European culture”. The features of adaptation of foreign students to European (Ukrainian) socio-cultural space within the study of social sciences are defined. A few possible ways to improve the perception and studying learning material by foreign medical students are proposed. When considering the characteristics of training foreign students within the study of “European culture”, it should be noted that the teaching of this course must be adapted to the educational process with foreigners. It is meant to teach this discipline accessible to their level. In addition, it is necessary to define the range of scientific issues, topics, facts covered by “European culture”. The teacher must draw parallels between European culture and the cultures of home countries of foreign students. The opportunity to compare European cultural features with the native cultures of students significantly facilitates and improves the understanding of international students. This kind of work appropriate to use educational innovations such as interactive sessions, “dialogue of cultures” to exchange information. It is important to try to find similarities in the cultural heritage of Ukraine and students’ native cultures and emphasize them, but also to pay attention to the differences that could illustrate the uniqueness of each culture. This method of activating students’ attention, encourages them to mental activity, comparison and analysis, increasing the level of attention and memory, facilitates the understanding of historical and cultural material of humanities disciplines.

Key words: European culture, European history, foreign students, adaptation, medical students, the educational process.